

Debattartikel publicerad i Dagens Medicin 2006-11-29

Starka insatser behövs för att förhindra följder av sjukdomar i rörelseorganen

Sjukdomar i rörelseorganen är en av vår tids stora folksjukdomar – bara de reumatiska sjukdomarna drabbar omkring en miljon svenskar.

Artrossjukdomen (ledsvikt) startar redan i 35– 40-årsåldern och minst 10 procent av den medelålders befolkningen drabbas av artros med smärta och rörelsehinder som följd. Varannan kvinna i Sverige får osteoporos (benskörhet) under sitt liv. I Europas länder är antalet frakturer som beror på osteoporos nästan 4 miljoner årligen.

Rörelseorganens sjukdomar orsakar mest funktionsnedsättningar hos den vuxna befolkningen i de flesta välfärdsstater. Enkätstudier i Sverige visar att 34 procent av den vuxna befolkningen har långvariga smärttillstånd i rörelseapparaten. För att kunna minska funktionshinder, sjukskrivning och förtida pensionering är det viktigt att på ett tidigt stadium identifiera de som riskerar att drabbas. Samtidigt måste de som redan insjuknat få rätt diagnos utan onödiga dröjsmål. Men inom området rörelseorganens sjukdomar och skador är problemet med sen diagnos tyvärr alltför vanligt.

Medlemsenkäter inom Reumatikerförbundet visar på skrämmande långa väntetider för att få sin sjukdom diagnostiserad. Personer med exempelvis fibromyalgi eller Bechterews sjukdom (ankyloserande spondylit) kan få vänta upp till sex år på att få en korrekt diagnos. Internationella studier visar på väntetider på 5 – 7 år för Bechterew diagnos i flera länder. Att situationen skulle vara densamma i Sverige styrks av svenska reumatologer. Det är ett samhällsekonomiskt slöseri av stora mått och samtidigt ett problem som allvarligt drabbar patienten och dennes anhöriga.

Tidig diagnos är avgörande för effektiv medicinsk behandling. Vid exempelvis ledgångsreumatism (reumatoid artrit) är tiden från insjuknande till behandling avgörande för destruktion av leder med följande funktionshinder. Det bör gå högst ett år mellan första symptom och diagnos, men ändå får uppskattningsvis endast 70 procent sin diagnos inom ett år. En tydlig konsekvens av de funktionshinder som uppstår är sjukskrivning och i många fall sjukersättning (f d förtidspension). Ett snabbt omhändertagande och en aktiv modern medicinering och rehabilitering kan i stor utsträckning hindra att detta uppstår.

I första hand primärvården måste öka sin kompetens för att så tidigt som möjligt upptäcka sjukdomar i rörelseapparaten. Primärvården måste känna till att tidig diagnos är viktig och därmed ställa rätt frågor till patienten. Det handlar om att se och engagera sig i kvinnornas hälsoproblem! Det finns förebilder inom framförallt hjärt-kärlsjukvården, där kärllkramp ses som ett tidigt tecken på en eventuell framtida hjärtinfarkt. På samma sätt kan ett handledsbrott förutsäga ökad risk för en framtida höftfraktur. Den som drabbats av enkla frakturer måste därför alltid utredas för att utesluta eller bekräfta diagnosen benskörhet.

Det behövs ett betydligt större politiskt intresse för rörelseorganens sjukdomar och skador. Detta är särskilt angeläget för folksjukdomen osteoporos, som kräver en mängd olika insatser i sjukvård, äldreomsorg och samhälle. Att exempelvis inte alla landsting erbjuder bentäthetsmätning är minst sagt anmärkningsvärt. Vi kräver därför beslut om en nationell handlingsplan för osteoporos.

Korta väntetider till ett första läkarbesök, bedömning och eventuell utredning måste säkerställas. Sveriges Kommuner och Landstings uppföljningar av den nuvarande vårdgarantin har visat att primärvården har fortsatt dålig tillgänglighet och att väntetiderna till bedömning hos specialist är oacceptabelt långa.

Vi är en del av den globala kampanjen Rörelseorganens Årtionde (Bone and Joint Decade). Bakgrunden till dekaderna är givetvis att rörelseorganens sjukdomar och skador är den vanligaste orsaken till allvarig, långvarig värk och fysiska handikapp hos hundratals miljoner människor runtom i världen. Dessa människor är värda större intresse och insatser. Vi kräver insatser som kan förebygga mycket av detta lidande, inte minst med tidig diagnos och behandling.

Inga-Britt Lindström, ordförande Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter
Anne Carlsson, ordförande Reumatikerförbundet
Olle Svensson, professor i ortopedi, Norrlands Universitetssjukhus